

INFORMATOR NIEZRZESZONYCH KOLEKCJONERÓW AMUNICJI STRZELECKIEJ

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

1/2005 (2)

Acta Militaria – to w okresie cesarstwa rzymskiego księgi służbowe (rejstry) w których skrupulatnie zapisywano aktualną liczbę ludzi pod bronią, na urlopiach oraz notowano pobory legionistów.

KONTAKT:
e-mail: acta_militaria@wp.pl

Witam po raz drugi. Droga do wydania tego numeru była ciężka i wyboista, po pierwsze brak czasu, po drugie brak czasu.

Ale na szczęście mimo przeciwności losu jakoś się udało. Tym bardziej jestem zadowolony, że udało mi się namówić Jarka Ciemińskiego na przedruk jego artykułów z internetu.

Polecem dywagacje na temat: co to jest amunicją?, w którym to artykule fachowcy z drugiej strony barykady próbują rozstrzygnąć ten problem, czy z korzyścią dla kolekcjonerstwa? Przeczytajcie sami. Artykuł ten pozwoliłem sobie umieścić bez stosowanego pozwolenia.

Ponadto na ostatniej stronie premiera wydawnicza książki pod tytułem: „Polska amunicja strzelecka 1919-2004”.

Pozdrawiam: melon

Co to jest amunicja?

Radosław Jancewicz
Leszek Niewiński

Wąskie ramy tego opracowania nie pozwalają na wszechstronne i całościowe przedstawienie wszelkich wątpliwości związanych z definicją amunicji. Głównym celem autorów jest więc naświetlenie najważniejszych zagadnień związanych z tą problematyką.

Pojęcie amunicji w doktrynie prawa karnego i w kryminalistyce

Próby definiowania amunicji nie były podejmowane tak często w doktrynie prawa karnego czy kryminalistyki, jak w przypadku broni palnej. Również w opracowaniach poświęconych wojskowej technice strzeleckiej amunicja zwykle traktowana jest marginalnie. Najczęściej rozumie się ją jako "wszelkiego rodzaju pociski-ładunki, zapalniki przeznaczone do niszczenia, obezwładniania, pozorowania lub wywoływania innych skutków (zadymienie, oświetlenie itp.). Może być bojowa, ćwiczebna (ślepa), szkolna i sportowa"¹. Podobnie definiuje amunicję S. Torecki, według którego są nią "różnorodne naboje przeznaczone do strzelania z wszelkiego rodzaju

broni palnej, bombardowania, rzucania itp. w celu rażenia siły żywej, niszczenia sprzętu, obiektów i umocnień przeciwnika, zapalania, oświetlania, zadymiania itp. Do amunicji zalicza się naboje artyleryjskie, strzeleckie, bomby lotnicze, miny, torpedy, pociski raketowe, granaty ręczne, materiały wybuchowe, elementy nabojów (pociski, ładunki miotające, zapalniki, opóźniacze, przekaźniki ognia, spłonki łuski) itp."². W nowszych opracowaniach przez amunicję rozumie się "(...) środki bojowe przeznaczone do jednokrotnego (najczęściej) wykorzystania za pomocą: broni miotającej, przewodnicy, nosiciela lub innego układu, służące do niszczenia i obezwładniania siły żywej, punktów ogniowych, sprzętu, burzenia lub niszczenia umocnień, przeszkód i różnych obiektów, zadymiania, oświetlania, skażenia terenu, limitowania strzałów, wybuchów i celów, badań broni i elementów amunicji, szkolenia i treningów oraz kontroli i pomiarów. Do amunicji zalicza się naboje do broni palnej i pocisków oraz ich elementy i zespoły"³. Warto również zwrócić uwagę na definicję amunicji strzeleckiej. Zalicza się do niej "środki bojowe wystrzeliwane z indywidualnej i zespołowej broni strzeleckiej, tzn.: rewolwerów, pistoletów, pistoletów maszynowych, karabinków, karabinów i wielkokalibrowych karabinów maszynowych oraz wyspecjalizowanych środków broni strzeleckiej (np. broni wyborowej, granatników, strzelb, pistoletów sygnałowych). (...) kaliber amunicji strzeleckiej nie przekracza 20 mm, z wyjątkiem amunicji stosowanej do środków wyspecjalizowanych"⁴. Na wojskowym ujęciu amunicji bazowały pierwsze próby określenia pojęcia w polskiej nauce prawa karnego i literaturze

kryminalistycznej. Powszechny jednak był pogląd, że ujęcie wojskowe, jako zbyt szerokie, może odegrać jedynie rolę pomocniczą przy formułowaniu definicji amunicji na potrzeby prawa karnego. Zwłaszcza że wskazówek w tym względzie dostarczały obowiązujące akty normatywne. Art. 1 ust. 2 ustawy z 31 stycznia 1961 r. o broni, amunicji i materiałach wybuchowych (w skrócie u.b.a.m.w.) - Dz.U. nr 6, poz. 43 z późn. zm. - stanowił, że przez amunicję bez bliższego określenia należy rozumieć amunicję do broni palnej krótkiej oraz myśliwskiej i sportowej. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z 19 października 1961 r. w sprawie określenia organów Milicji Obywatelskiej właściwych do wydawania pozwoleń na broń, ustalania wzorów pozwoleń na broń oraz określenia istotnych części broni i amunicji (Dz.U. nr 52, poz. 289), uważało natomiast proch, spłonkę, łuskę oraz pociski napełnione materiałem pirotechnicznym za istotne części amunicji (par. 2 ust. 2). Na tej podstawie formułowane były w doktrynie definicje, które za amunicję uważały "materiał wybuchowy umożliwiający wyładowanie broni palnej; są nią naboje i materiały wybuchowe, np. spłonki"⁵ lub "... proch, spłonka, łuska i pociski napełnione materiałem pirotechnicznym"⁶. Duże znaczenie dla określenia pojęcia amunicji ma wyrok z 4 czerwca 1971 r. (Rw 569/71), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że "przez określenie w art. 286 k.k. (k.k. 1969 - przyp. autorów) amunicja rozumieć należy takie środki walki, które dopiero łącznie z bronią palną pozwalają na niszczenie przeciwnika. (...) Określenia amunicja w encyklopediach czy słownikach nie są w pełni przydatne do rozstrzygnięcia tych kwestii na tle przepisów prawa

karnego z uwagi na zbyt szeroką interpretację pojęcia amunicji. Zalicza się w nich do amunicji środki służące walce, jak też środki ćwiczebne, przedmioty o dużym znaczeniu dla siły bojowej i te, które takich właściwości nie mają (...) ustawodawca pod określeniem amunicja miał na uwadze inne środki walki, a inne pod nazwą materiały i przyrządy wybuchowe"⁷. Orzeczenie to wyjaśnia dlaczego, co zostało już podniesione, wojskowe definicje amunicji nie nadają się wprost do przeniesienia na grunt nauki prawa karnego. Zwraca uwagę również na różnicę między pojęciami amunicji a przyrządami i materiałami wybuchowymi. Często przyjmowaną definicję amunicji - na gruncie u.b.a.m.w. - sformułował B. Zajac. Za amunicję uznał on "... przedmioty (zespolone lub rozłączone), które przyłączone (załadowane) do broni palnej przekształcają z potencjalnej w realną możliwość jej zdolność rażenia wyrzuconym pociskiem"⁸. Wydaje się natomiast, że zbyt szerokie jest ujęcie S. Adamczaka, który przez amunicję rozumie "przedmioty lub ich części wyrzucane z broni lub działające samoistnie"⁹, w jego zakresie mieszczą się bowiem również m.in. przedmioty mogące uchodzić za urządzenia wybuchowe, które na gruncie wspomnianego orzeczenia Sądu Najwyższego (Rw 569/71) nie wchodzą w zakres pojęcia. Definicja S. Adamczaka zdaje się zbliżać do wojskowych określeń amunicji.

Legalna definicja amunicji w prawie polskim

Pojęcie amunicji powstałe na gruncie ustawy z 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (w skrócie u.b.a.) - Dz.U. nr 53, poz. 549 z późn. zm. - wykazuje

podobieństwo do pojęcia wypracowanego na podstawie poprzedniego stanu prawnego. Zawiera także pewne różnice. W jego zakres weszły bowiem przedmioty nieuznawane poprzednio za amunicję, z drugiej jednak strony, ograniczeniu uległ katalog istotnych części amunicji. Art. 4 ust. 2 u.b.a. stwierdza, że "ilekroć w ustawie jest mowa o amunicji, należy przez to rozumieć amunicję do broni palnej". Nie są więc amunicją w rozumieniu ustawy np. pociski do broni pneumatycznej, które to rozwiązanie należy ocenić pozytywnie. Odmienne zapisy znajdował się w projekcie u.b.a., ale nie znalazł się on w ostatecznej wersji ustawy. Art. 4 ust. 3 u.b.a. za amunicję uznaje "naboje scalone i naboje ślepe przeznaczone do strzelania z broni palnej". Konsekwencją uznania za broń palną przyrządów wcześniej za takie nieuznawanych (np. broń gazowa) spowodowało poszerzenie zakresu nazwy amunicja w stosunku do stanu prawnego przed wejściem w życie u.b.a. Zmienił się również katalog istotnych części amunicji. Według art. 5 ust. 3 tej ustawy są nimi "pociski wypełnione materiałami wybuchowymi, chemicznymi środkami obojędnymi lub zapalającymi albo innymi substancjami, których działanie zagraża życiu lub zdrowiu, spłonki inicjujące spalanie materiału miotającego i materiał miotający w postaci prochu strzelniczego". W porównaniu z katalogiem istotnych części amunicji, zawartego we wspomnianym rozporządzeniu z 19 października 1961 r., katalog ustawowy wymienia kilka rodzajów pocisków wypełnionych substancjami groźnymi dla życia i zdrowia. Z pewnością jest to związane z sygnalizowanym wcześniej poszerzeniem katalogu przedmiotów uznawanych za broń palną.

U.b.a., inaczej niż rozporządzenie, wśród istotnych części amunicji nie wymienia łuski. Rozwiązanie to zostało pozytywnie ocenione w doktrynie¹⁰, gdzie podkreśla się, że łuski ze "zbitą" spłonką nie powinny być traktowane jako amunicja, podobnie jak pociski pozbawione materiału detonującego lub innego niebezpiecznego. Pomijając amunicję strzelającą pociskami zawierającymi chemiczne środki obezwładniające, określenie amunicji zawarte w u.b.a. jest zbieżne z przytoczoną wcześniej wojskową definicją amunicji strzeleckiej. Warto również przytoczyć definicję amunicji zawartą w ustawie z 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (w skrócie u.w.d.g.) - Dz.U. nr 67, poz. 679 z późn. zm.¹¹. W jej art. 2 ust. 2 pkt 3 u.w.d.g. amunicja jest definiowana jako "wyroby wypełnione materiałem wybuchowym, przeznaczone do miotania przy użyciu broni palnej, służącej do niszczenia lub obezwładniania celów, a także do celów ćwiczebnych". Można zasadnie wnioskować, że pojęcie amunicji służącej obezwładnianiu celów może odnosić się również do amunicji przeznaczonej do odstrzeliwania z broni gazowej.

W kryminalistyce amunicja odpowiadająca kryteriom ustawowym (nie wszystkim) stanowi tylko jeden z elementów klasyfikacji. Nazywana, podobnie jak w systematyce wojskowej, amunicją strzelecką, jest rozumiana jako wystrzeliwująca pocisk rażący własną energią kinetyczną lub dodatkowo eksplozją niesionego wewnątrz ładunku

wybuchowego. Występuje ona obok amunicji miotanej (granaty, bomby lotnicze), napędzanej własnym napędem (rakiety wystrzeliwane za pomocą wyrzutni, w tym ręcznych) oraz amunicji statycznej (miny, różnorodne ładunki wybuchowe)¹². Niejako na marginesie należy zauważyć, że amunicja miotana, napędzana własnym napędem, a szczególnie amunicja statyczna, odpowiadają kodeksowemu pojęciu przyrzędu wybuchowego (art. 171 par. 1 k.k.). Przyrząd taki zawiera bowiem materiał wybuchowy zdolny do spowodowania niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia wielu osób albo mienia w wielkich rozmiarach oraz mechanizm inicjujący wybuch. Jest to pewne uproszczenie, ponieważ nie wszystkie rodzaje amunicji wspomnianych typów są w jednakowym stopniu zdolne do spowodowania niebezpieczeństwa publicznego. Przykładem może być np. krótka broń raketowa, wyrzucająca miniaturowe rakiety. Ocenia się, że ze względu na niską prędkość początkową i słabą celność, pomimo stosunkowo dużej masy, jest mniej groźna od tradycyjnej broni palnej.

1 Słownik Terminów Wojskowych, Warszawa 1968, s. 120.

2 S. Torecki 1000 słów o broni i balistyce, Warszawa 1973, s. 9.

3 I. V. Hogg Amunicja strzelecka, artyleryjska i granaty, Warszawa 2001, s. 8

4 Ibidem, s. 10

5 J. Śliwowski Prawo karne, Warszawa, s. 558

6 I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter Kodeks karny komentarzem, Warszawa 1973, s. 848

7 Niepublikowany, cytat za B. Zając Wybrane prawno-kryminalistyczne aspekty nielegalnego posiadania lub wyrobu broni palnej, "Problemy Kryminalistyki" 1984, nr 166, s. 621

8 Ibidem, s. 621. Por. B. Zając Amunicja. Próba określenia pojęcia, "Służba MO" 1974, nr 4-5, s. 707

9 S. Adamczak Retrospektywne spojrzenie na definicje broni palnej, "Służba MO", 1974 nr 4-5, s. 711

10 M. Kulicki Dowodowa problematyka współczesnej broni strzeleckiej, Kraków 2001, s. 44

11 Dz.U. nr 67, poz. 679

12 M. Kulicki Dowodowa problematyka..., s. 24-25.

Przedruk za: „Gazeta Policyjna” nr 20/2004

Znakowanie niemieckiej amunicji 7,92x57 Mauser produkowanej dla Hiszpanii

Po wybuchu wojny domowej w Hiszpanii 17 lipca 1936 roku zarówno Niemcy, jak i Włochy postanowiły wesprzeć zbrojnie rebeliantów. Niemcy oddelegowały do Hiszpanii „Legion Condor”, dostarczyły też znaczne ilości uzbrojenia, między innymi amunicji strzeleckiej. Wzorem innych państw (np. Austrii), zaopatrujących obie strony konfliktu w amunicję, zastosowano odmienny, odbiegający od standardowego system kodowania, uniemożliwiający identyfikację producenta.

Brak informacji na ten temat powoduje znaczne zamieszanie w środowisku kolekcjonerskim. Pomimo częstego występowania amunicji lub łusek 7,92x57 Mauser z „zmodyfikowanym” systemem znakowania dość często dochodzi do pomyłek podczas identyfikowania znaleźsk. Najczęstszym błędem jest przypisywanie produkcji niemieckiej z lat 1937-38 holenderskiej fabryce amunicji Staatsbedrijf der Artillerie Inrichtingen z Hemburga oraz jugosłowiańskiej wytwórni broni i amunicji z Užic (Fabrika Oruzja i Municje). Pomyłki te spowodowane są zbliżonym wyglądem znakowania fabryki P413 (zdj.1)

zdj.1

do amunicji produkowanej w Hemburgu oraz dotychczasowymi danymi źródłowymi

odnoszącymi się do znakowania amunicji przez fabryki używającej kodu literowego B (zdj.2).

zdj.2

Poniżej przedstawiono zestawienie systemów kodowania niemieckich wytwórni amunicji 7,92x57 Mauser produkującej amunicję na rynek hiszpański i odpowiadające im sposoby kodowania na amunicji przeznaczonej dla Wehrmachtu.

A	P131 - Deutsche Waffen- u. Munitionsfabriken A.G. (D.W.M.), Berlin-Borsigwalde (później jako asb)
AI	P413 - Deutsche Waffen- u. Munitionsfabriken A.G., Lübeck-Schlutup (później jako edq, tko)
B	Polte, Magdeburg (aux)
B II	P207 – Metallwerke Odertal GmbH., Odertal Post Lautaberg (bne)
B III	P186 – Metallwerke Wolfenbüttel GmbH., Wolfenbüttel (bnf)
B IV	P154 - Polte Armaturen- u. Maschinenfabrik A.G., Grüneberg (auy)
B V	P345 - Silva Metallwerke GmbH., Genthin (avu)
C I	P120 - Dynamit A.G., wcześniej Dynamit A.G., Alfred Nobel & Co., Empelde bei Hannover (emp)
C II	nieznany
C III	P151 - Rheinisch-Westfälische Sprengstoff A.G. (R.W.S.), Stadeln bei Nürnberg (dnf)
D 2	P490 - Hasag, Hugo Schneider A.G., Werk Altenburg (wg)
D 3	nieznany

Dotychczas udało się zgromadzić i zidentyfikować następujące oznaczenia:

A	X	37	X
A	X	37	X
A	Z	37	Z
AI	e	37	e
AI	o	37	o
AI	o	37	o
AI	o	38	o

AI	p	37	p
AI	p	37	p
B	37	S	II
B	38	1	I
B	38	1	III
B	38	2	II
B	38	2	III
B	2	38	IV
B	2	38	IV
B	3	38	IV
B	38	1	V
B	38	2	V
B	38	3	V
B	38	5	V
B	b	38	V
B	V	q	38
CI		1937	*
CI		1938	*
CII	37	*	19
CIII	38	*	19
D	2	1	37
D	3	1	38

Jarosław Ciemiński

Zużyta matryca

Udało mi się zdobyć dzięki uprzejmości niektórych osób, parę egzemplarzy amunicji kalibru 7,62x25 wz.30 produkcji radzieckiej z okresu II WŚ, gdzie bardzo ładnie widać jak podczas produkcji następuje zużywanie się matrycy podczas wybijania oznaczeń na denkach łusek. Amunicja pochodzi z fabryki numer 541 z roku 1944.

melon

Produkcja niemieckiej amunicji 7,92x57 Mauser po ograniczeniach Traktatu Wersalskiego

Po przegranej przez Niemcy I WŚ, zwycięska koalicja na mocy Traktatu Wersalskiego, podpisanego 28 czerwca 1919r., wprowadziła oprócz obowiązku spłaty odszkodowań wojennych szereg postanowień i ograniczeń w odniesieniu do Niemiec, między innymi:

- wprowadzenie drastycznych ograniczeń dotyczących niemieckich sił zbrojnych (siły zbrojne Niemiec zmalały z 800 000 żołnierzy w kwietniu 1919 roku, do 100 000 w styczniu 1921 roku. Jednocześnie zmniejszono liczebność kadry oficerskiej z 34 000 do 4 000 oficerów),
- rozwiązanie sztabu Generalnego i oficerskich szkół wojskowych,
- zakaz posiadania przez siły zbrojne czołgów, łodzi podwodnych i lotnictwa.

W istotny sposób ograniczono także produkcję amunicji strzeleckiej a likwidacji uległo większość fabryk. Decyzją Rady Ambasadorów zezwolenie na produkcję amunicji dla Reichswery uzyskała jedynie fabryka Polte w Magdeburgu, „firmująca” swoje „produkty” kodem P.

Produkcję amunicji w zakładach Polte rozpoczęto w 1921. W początkowym okresie (1921-1922) produkowano jedynie amunicję szkolną (Exerzierpatrone), natomiast od roku 1923, równoległe z produkcją amunicji szkolnej, wytwarzano także amunicję bojową. Zwiększone zapotrzebowanie na amunicję strzelecką, przy jednoczesnych ograniczeniach traktatowych,

zmusiło Niemcy do podjęcia prób obejścia ograniczeń narzuconych przez Aliantów. Jedną z takich form była produkcja amunicji w fabrykach imitujących produkcję zakładów Polte. Stosowane na produkowanej w tych zakładach amunicji kody producenta (Pi – zdj. 1, P ö – zdj. 2 i Pu – zdj. 3) miały wskazywać że fabryki te nie są samodzielnymi zakładami, lecz jedynie oddziałami zakładów Polte z Magdeburga. Produkcję amunicji w tych fabrykach rozpoczęto prawdopodobnie już w roku 1923 a zakończono w roku 1927, kiedy to legalnie działały już zakłady Metallwarenfabrik Treuenbritten GmbH. w Sebalduhof (P25), Patronen-Zündhütchen-u. Metallwarenfabrik A.G., w Schönebeck an der Elbe (P69) oraz Dynamit A.G., Empelde bei Hannover (P120).

zdjęcie nr 1

zdjęcie nr 2

zdjęcie nr 3

Dotychczas zidentyfikowano jedynie dwie spośród trzech omawianych fabryk, mianowicie Hirtenberg-Soloturn (Rheinmetall Mandl.) – Pi oraz Metallwarenfabrik Treuenbritten, Sebalduhof – Pö, trzecia – Pu niestety pozostaje niezidentyfikowana.

Poniżej przedstawiono oznaczenia, jakie udało mi się dotychczas zgromadzić:

Pi	5	24	S
Pi	8	24	S
Pi	11	24	S
Pi	3	25	S
Pi	7	25	S
Pö	7	24	S
Pö	12	24	S
Pö	S	25	3
Pö	S	25	6
Pö	S	25	8
Pö	S	25	9
Pö	S	25	10
Pö	S	25	12
Pö	S	26	1
Pu	7	24	S
Pu	10	24	S
Pu	S	25	9
Pu	4	27	S
Pu	S	4	27

W swoich zbiorach posiadam także łuskę o zbliżonym do powyższych systemem kodowania (zdj. 4), której niestety nie potrafię „rozszyfrować”. Może uda się to z pomocą Czytelników.

zdjęcie nr 4

Jarosław Ciemiński

Mam przyjemność poinformować, że na polskim rynku wydawniczym pojawiła się bardzo ciekawa pozycja pod tytułem "Polska amunicja strzelecka 1919-2004" autorem jej jest Grzegorz Franczyk "LANDMINER".

Koszt książki to 39 zł + koszt przesyłki (7 zł).

Dystrybucję książki jej autor prowadzi osobiście – mam zatem prośbę do Was Przyjaciele abyście informacje o tym podali dalej zainteresowanym osobom

